

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Petrus Pithoeus Petro Neveleto Doschio, Sororis filio. S.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

PETRUS PITHOEUS
 PETRO NEVELETO DOSCHIO,

Sororis filio.

S.

QUÆ requiris, altioris sunt indaginis, & majus otium desiderant. Interea tamen quæ de iis in mentem venerunt pro tempore hæc habet.

Declamatio aut Suasoria est, aut Controversia. Auctor dialogi de oratoribus. Nempe duo genera materiarum apud Rhetores tractantur, Suasoriæ, & Controversiæ. Ex iis suasoriæ quidem, & si * tanquam plane leviores & minus prudentiæ exigentes, pueris delegantur: Controversiæ robustioribus assignantur: Fabius lib. 2. cap. 1. Suasoriæ, inquit, apud Rhetorem materiæ sunt inter rudimenta dicendi. Seneca, lib. 6. Controv. de Severo Cassio: Aiunt eundem non tam bene Suasorias quam judiciales Controversias dicere. Sic apud Græcos Anaximenes Judicialem & Concionalem generales causarum partes esse voluit. Fabius, lib. 3. cap. 4.

Suasoriarum Senecæ titulum qui non probant, & Laudabilia inscribi malunt, auctorem arguunt qui suum ipse librum sic appellavit.

Demonstrativum genus, quod Aristoteles, & alii plerique ἐπιδεικτικόν, Hermogenes vocat πανηγρικόν, magis ad Suasorias pertinere videtur, Fab. lib. 3. cap. 8. Et quanquam locus nullus, aut felicius, aut sæpius à Cassiodoro tractari dicatur in scholis, quam laudis, aut vituperationis, ut qui sit communis omni dicendi generi, demonstratiæ tamen materiæ appellationem jam inveterata ignoratione sublatam Emporius rhetor ait. Interdum tamen & hoc genus controversiarum est, ut legum laus, & vituperatio apud Græcos, apud quos earum lator ad iudicem vocatur, ut Fabius ait, lib. 2.

S 2

cap. 4.

cap. 4. Romanis pro concione suadere, aut dissuadere moris fuit. Itaque apud eos & hæc proxime ad Suasorias accedit, ut apud Quintil. declam. 255.

Προσομιλητικὴ Platonica, ut à forensi ratione, sic à scholæ secundis exercitationibus disjuncta est; utpote privatis sermocinationibus accommodatior & ad Dialecticam magis pertinet.

Sermo extra Controversiam est, & præcepta artis continet in themate proposito, quæstionis, & divisionis, quæ pene hoc proprium habet ostendere ossa & nervos controversiæ, & ut sic dixerim, ipsam controversiam ἀνατομίζειν finitionis, tractationis, interdum & coloris, prout thema exigit: sed actionis ipsius & quod ad personam agentis attinet, & quod ad agendi modum.

Tractatio non illa quam M. Tullius in collocatione verborum ponit sed quæ proprio nomine à posterioribus, Rhetoribus sic appellata est, videtur fuisse loci communis, & à quæstione distinguitur. Seneca lib. 1. Controvers. Adjecit quæstionem Gallio alteram, an abdicari possit jam adoptatus ob id vitium, quod antequam adoptaretur notum fuit adoptanti. Hoc autem ex æquitatis parte pendet, & tractatio magis est quam quæstio. Quæstio controversiæ pars est, ut & divisio. Idem Seneca proæmio lib. VII. de Albutio: Raro totam controversiam implebat: non posses dicere divisionem esse, non posses declamationem, tanquam declamationi multum deerat, tanquam divisioni multum supererat. Paulo post de eodem: Erat & illud in argumentatione vitium, quod quæstionem non tanquam partem controversiæ, sed tanquam controversiam implebat. Omnis quæstio suam probationem habebat, suam excusationem, suos excessus, suas indignationes, epilogum quoque suum. Ita unam controversiam proponebat, plures implebat. Quid igitur? omnis quæstio per numeros suos implenda non est? est quidem, sed tanquam accessio, non tanquam summa.

Prælocutio Senecæ sermo est, interdum & sedentis ut lib. 1.

Controv.

Controv. de Portio Latrone: id quod nunc à nullo fieri animadvertimus, semper fecit: antequam dicere inciperet, sedens quæstionem ejus quam dicturus erat Controversiæ, proponebat. Et in præmio l. 111. Silo Pompeius sedens, cum facundus & disertus & literatus haberetur, si proclamante dimitteret, tam male declamabat ut videar non male optasse quum dixi. Numquam surgas. Idem l. VII. de Albutio Silone Novatiensi: Incipiebat sedens, &c. De quo & Suetonius libello de Illustrib. Rhetor. Solitus, inquit, proposita controversia sedens incipere, & calore demum proventus consurgere ac perorare, declamavit autem genere vario modo splendide atque adornate, tum ne usquequaque scholasticus existimaretur, circuncise ac sordide & tantum non trivialibus verbis. Sic is locus cum ex veteri meo exemplari, tum ex doctissimi Fabri nostri conjectura restituendus est.

Præfatio non solum extra controversiam, sed etiam extra sermonem controversiæ fuit. Fabius lib. VII. Inst. c. III. Nam memini juvenis admodum inter Pomponium & Senecam etiam præfationibus esse tractatum, an, Gradus eliminat, apud Accium in tragædia dici oportuisset. C. Plinius lib. IV. Epist. XI. de Licinio Valeriano, Et de fortuna præfationibus se vindicat.

Altercatio cujus præcepta tradit Fab. lib. VI. c. V. tota mihi videtur fori potius esse, quam scholæ: ut non immerito suspectum habeam quod Rodolph. Agricola lib. III. de Invent. Dial. c. XV. & lib. II. c. XII. jactat habere se M. Fabii Altercationum librum unum, quem ego Antiphontis librum eodem jure dixerim quo Gallio pater Othonis Junii libros Colorum. Quanquam scio habuisse non Rhetores modo sed & Oratores ipsos locorum communium commentarios, ut Ciceronem in vitia, itemque præmiorum sive initionum volumen à Quintiliano laudatum, cujus ipse lib. XVI. epist. ad Atticum meminit, exemplo scilicet Demosthenis. Nam ejus extant ἄντιρρητικὰ ὁμιλία ejus generis quod à Sulpitio Victore & Hieronymo galeatum, ab aliis vulgare dicitur.

Hujusmodi etiam fuerunt *Q. Hortensii loci communes*, & *Domitii Afri de Testibus libri duo apud eundem Quintilianum lib. II. c. I. & lib. V. c. VII.* & illi ipsi colorum *Othonis Junii* quos *Seneca* irridet. Sed & pericula illa sententiarum apud *Fabium* lib. II. c. XI. & lib. X. c. I. Et *codicilli sive manua-*lia, quorum *Paullus Aegineta* in praefatione meminit, & *Fabius* ipse sub finem lib. X. Quin & pueri ipsi *Commentarios* suos habuerunt: in quos ea congererent quae aliis declamantibus laudata essent, ut ait idem *Fabius* lib. 2.

Declamationes aut sunt *Tractatae*, aut *Coloratae*:

An *Tractatae* quae aliquotiens tractatae sunt? ut apud *Quintilianum* nostrum *Declam. 261.* *Coloratae* vero, quarum thema ab ipso declamatore primum fingitur?

An *Coloratae* illae quae à *M. Fabio* *Figuratae* controversiae. *Philostrato* in *Polemone* sophista ἐχρηματισμέναι ὑποθέσεις dicuntur, & ab eodem *Fabio* exponuntur lib. IX. *Inst. cap. 1.* his verbis, *Zoilus* id solum putavit schema quo aliud simulatur dici quam dicitur, quod sane vulgo quoque sic accipio. Unde & *figuratae* controversiae de quibus post paulo dicam, vocantur. & postea: Jam ad id genus quod & frequentissimum est, & expectari maxime credo veniendum est, in quo per quandam suspicionem quam non dicimus, accipi volumus non utique contrarium ut in *Ironia*, sed aliud latens & auditori quasi inveniendum, quod ut supra ostendi jam fere solum schema à nostris vocatur, & inde *figuratae* controversiae dicuntur. Ejus triplex est usus: unus, si dicere parum tutum est: alter, si non decet: tertius, qui venustatis modò gratia adhibetur, & ipsa novitate ac varietate magis quam si relatio sit recta, delectat. Ex his quod est primum, frequens in scholis est. *Hieronymus* epistola 66. ad *Rufinum*: Praefatiuncula tua oblique, immò aperte petor: qua mente sit scripta, tu videris: quid intelligatur, & stultis patet. Poteram & ego qui saepissime *figuratas* controversias declamavi, aliquid de veteri artificio repetere, & tuo te more laudare. Sed absit à me, ut quod in te reprehendo, imiter.

Ad

Ad has & illa Senecæ pertinere videntur lib. 1. Controv. sed corrupta: Albutius figuram divisit in controversiam, & quæ de schemate ex Portii Latronis sententia scribit sub finem proæmii. Et in proæmio VII. de Albutio, Figurabat egregie, præparabat suspiciose.

Atqui hæc quoque tractatarum communia sunt: & in Tractatis ut figuras & schemata, sic colores adhiberi certum est, ut apud ipsum Quintil. Declam. 285. & 384. quæ inter Tractatas numerantur. Quin & Colores sensus sive sententiarum, sunt schemata: irrisusque est ob id à Fabio lib. 1X. Cornelius Celsus, quod verbis & sententiis figuras colorum adjicere voluerit.

An Coloratas dicemus ejus figuræ sive thematis controversias quod à Rhetoribus ἰσοδοξον dicitur, id est, ut M. Fabius & Sulpitius Victor interpretantur, admirabile, ut Augustinus, malæ opinionis? quod genus thematis omnino colorate tractandum est, & ut Seneca lib. 2. Controv. in specioso juvene cum uxore in cubili deprehenso dixit, suspiciose. Idem Fabius lib. 1V. cap. 11. Sunt quædam & falsæ expositiones quarum in foro duplex est genus. Alterum quod instrumentis adjuvatur, ut P. Clodius fiducia testium qua nocte incestum commiserat, Interamnæ se fuisse dicebat: alterum quod est tuendum dicentis ingenio. Id interim ad solam verecundiam pertinet, unde etiam mihi videtur dici Color: interim ad quæstionem.

Quæri à pluribus non immerito potest, & quæ sint illæ Rhetorum declamationes quas ab Hieronymo continuas appellari solitas legunt in libello Sacerdotis, quem Cassiodorus se collegisse ait, quique Bedæ nomine amplior editus est: verba hæc sunt: ὁμοιοτέλευτον, id est, similis terminatio dicitur figura, quotiens media & postrema versus sine sententiæ simili syllaba finiuntur, ut

Eos reduci quam relinqui, revehi quam deserui malui.

Hac figura poetæ & oratores sæpe utuntur, ut

Pervia divisi patuerunt cærulea ponti, &c.

Et hujusmodi orationes esse reor quas Hieronymus continuas (sive ut quaedam impressa exemplaria habent, concininas) Rhetorum declamationes appellat. At ego in veteribus schedis lego Concinas Rhetorum declinationes: in aliis, Concinas declamationes: ut dubitem an concinas declinationes dixerit concinientes flexus & terminationes sententiarum, id est, similiter cadentes clausulas & eodem desinentes modo, sive similem sententiarum aut dictionum finem: an cincinnos declamationis, ut auctor dialogi de Oratoribus Calamistros Mæcenatis, qui homœoteleutis & homœoptotis maxime constant, & M. Tul. 111. de Oratore, Cincinnos oratorum & poëtarum. De utroque sustineo.

Declamationis vero præcepta colligi possunt ex Annæi Senecæ patris controversiis, & suasoriis ex utroque Quintiliano, itemque Petronii Arbitrii Satyrico & C. Plinii Epistolis quibusdam, quæ ab alio nihil opus est ut requiras, cum tibi ipse præstare & possis & debeas. Bene vale. Raptim. 11. Non. April. C10 10 LXXX.

P. ÆRO.